

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

1

Ομάδα πολιτών με το προσωνύμιο Έλληνες Αυτόχθονες Ιθαγενείς με την καθοδήγηση προσώπων που αυτοπροσδιορίζονται ως νομικοί αποστέλλουν στις κρατικές αρχές έγγραφα, με τα οποία τους ανακοινώνουν ότι ανακαλούν την πληρεξουσιότητα που τους είχαν παράσχει για να τους εκπροσωπούν.

Κατά τους συντάκτες των εγγράφων αυτών, με την αποστολή τους παύουν αυτομάτως να υπόκεινται στους νόμους και τις εξουσίες του κράτους και οι σχέσεις τους ρυθμίζονται πλέον από τους κανόνες μιας σύμβασης που έχουν υπογράψει μεταξύ τους.

Βάσει της σύμβασης αυτής ασκούν πράξεις εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας, επιβάλλουν βαρύτατες χρηματικές κυρώσεις κατά κρατικών υπαλλήλων και λειτουργών και επαπειλούν ποινές φυλάκισης κατά όσων ενεργούν αντίθετα με τους όρους της σύμβασης.

Σχολιάστε επί των παραπάνω ενεργειών.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

2

- Έννοια Δικαίου: Το σύνολο των ετερόνομων κανόνων με γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα, που ρυθμίζουν κατά τρόπο επιτακτικό την οργάνωση και τη λειτουργία μιας κοινωνίας καθώς και την ειρηνική συνύπαρξη των μελών της.
- Διάκριση από τους κανόνες της ηθικής (αυτόνομοι κανόνες που απευθύνονται στον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου) και από τους κανόνες της εθιμοτυπίας (μη υποχρεωτικοί κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς).
- Περιπτώσεις που ο νόμος παραπέμπει στην ηθική (χρηστά ήθη: οι περί ηθικής απόψεις του μέσου κοινωνικού ανθρώπου) και στην εθιμοτυπία (συναλλακτικά ήθη: οι συνήθειες που κρατούν στις συναλλαγές).
- Κανόνες Αναγκαστικού Δικαίου: Είναι υποχρεωτικής εφαρμογής σε κάθε περίπτωση και ισχύουν ανεξάρτητα από τη θέληση των ιδιωτών. Δεν μπορούν επομένως να τροποποιηθούν από την ιδιωτική βούληση.
- Κανόνες Ενδοτικού Δικαίου: Η εφαρμογή τους μπορεί να αποκλειστεί με βάση την ιδιωτική βούληση. Ισχύουν επομένως, εκτός αν συμφωνηθεί κάτι άλλο μεταξύ των εμπλεκομένων μερών.

Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

3

- Εσωτερικό Δίκαιο: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τις πάσης φύσεως έννομες σχέσεις, που γεννώνται και λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό ενός κράτους. Οι κανόνες αυτοί παράγονται και εφαρμόζονται συνεπώς εντός ενός συγκεκριμένου κράτους.
- Διεθνές Δίκαιο: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τις έννομες σχέσεις που εκτείνονται πέρα από τη γεωγραφική επικράτεια ενός και μόνο κράτους. Διακρίνεται στις εξής υποκατηγορίες:
 - Δημόσιο Διεθνές: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ κρατών. Οι παραπάνω κανόνες είτε είναι εθιμικοί, είτε ενσωματώνονται σε συμφωνίες μεταξύ κυρίαρχων κρατών.
 - Ιδιωτικό Διεθνές: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που καθορίζουν οι κανόνες ποιου κράτους θα εφαρμοστούν για τη ρύθμιση μιας έννομης σχέσης η οποία συνδέεται με περισσότερα από ένα κράτη.
- Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που είτε εμπεριέχονται στις ιδρυτικές συνθήκες που έχουν συνάψει τα κράτη μέλη (πρωτογενείς κανόνες), είτε παράγονται από τα ενωσιακά όργανα βάσει της νομοθετικής εξουσιοδότησης των πρωτογενών ενωσιακών κανόνων (παράγωγοι κανόνες).

ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

4

- ❑ Ιδιωτικό Δίκαιο: Περιλαμβάνει το σύνολο των κανόνων με τους οποίους ρυθμίζονται οι έννομες σχέσεις μεταξύ προσώπων (φυσικών και νομικών) ίσων μεταξύ τους, μη συμμετεχόντων επομένως στη συγκεκριμένη έννομη σχέση ως φορείς κρατικής εξουσίας. Οι κύριοι κλάδοι του είναι οι ακόλουθοι:
 - Το Αστικό Δίκαιο: Ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις των προσώπων, όταν ενεργούν ως ιδιώτες.
 - Το Εμπορικό Δίκαιο: Ρυθμίζει το εμπόριο με την νομική του όρου έννοια, ήτοι την κερδοσκοπική μεσολάβηση για την κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών.
 - Το Εργατικό Δίκαιο: Ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις που προκύπτουν από την παροχή εξαρτημένης εργασίας.
 - Το Δίκαιο Πνευματική Ιδιοκτησίας: Ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ ενός ατόμου και του πνευματικού του έργου.

ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

5

- Δημόσιο Δίκαιο: Περιλαμβάνει τους κανόνες που ρυθμίζουν την οργάνωση και τη λειτουργία του κράτους, καθώς και τις έννομες σχέσεις μεταξύ κράτους και πολίτη στις οποίες συμμετέχει το κράτος ως φορέας κρατικής εξουσίας. Οι κύριοι κλάδοι του είναι οι ακόλουθοι:
 - Το Συνταγματικό Δίκαιο: Αποτελείται από ένα σύνολο κανόνων ανώτερης ιεραρχικής ισχύος που προβλέπουν ιδίως τη μορφή του πολιτεύματος, την οργάνωση και τη λειτουργία του κράτους και τα ατομικά δικαιώματα των πολιτών.
 - Το Διοικητικό Δίκαιο: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων οι οποίοι ρυθμίζουν την οργάνωση και τη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης.
 - Το Ποινικό Δίκαιο: Αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που προβλέπουν ποιες πράξεις είναι αξιόποινες και προσδιορίζουν την κλίμακα των ποινών που μπορούν να επιβληθούν σε περίπτωση που τελεστούν.
 - Το Εκκλησιαστικό Δίκαιο: Ρυθμίζει την οργάνωση και τη λειτουργία της εκκλησίας και τις σχέσεις της με το κράτος.
 - Το Δικονομικό Δίκαιο: Ρυθμίζει την οργάνωση και τη λειτουργία των Δικαστηρίων και τον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης.

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

6

- Διακρίνονται σε γραπτές και άγραφες.
- Άγραφη πηγή αποτελεί το έθιμο → άγραφος κανόνας δικαίου που δημιουργείται (α) με την μακρά ομοιόμορφη και αδιάκοπη άσκηση μιας ορισμένης συμπεριφοράς (β) που ακολουθείται με την πεποίθηση ότι εφαρμόζεται κανόνας δικαίου.
- Πολλοί από τους γραπτούς κανόνες έχουν εθιμική προέλευση, ωστόσο σήμερα η ανάδειξη νέων εθιμικών κανόνων είναι εξαιρετικά σπάνια.
- Γραπτές πηγές αποτελούν οι συνταγματικοί κανόνες, καθώς και όλοι οι υπόλοιποι γραπτοί νομικοί κανόνες.
- Στις πηγές εντάσσονται επίσης και οι κανόνες του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρωτογενείς και παράγωγοι.
- Πηγές αποτελούν εξάλλου οι γενικά παραδεδεγμένοι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, καθώς και οι κυρωμένες με νόμο Διεθνείς Συμβάσεις.
- Δεν αποτελεί τυπικώς πηγή η νομολογία.

ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΚΑΝΟΝΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

7

- Δεν βρίσκονται οι πηγές του Δικαίου στην ίδια ιεραρχική θέση, αλλά σχηματίζουν μια πυραμίδα.
- Όσο πιο χαμηλά βρίσκεται μέσα σε αυτήν την πυραμίδα ένας κανόνας, τόσο υποχωρεί σε περίπτωση σύγκρουσης με κάποιον άλλο κανόνα που βρίσκεται πιο κοντά στην κορυφή της πυραμίδας.
- Σύνταγμα: Αποτελεί τον θεμελιώδη νόμο του κράτους και οι κανόνες του υπερισχύουν κάθε αντιθέτου ρύθμισης κοινού νόμου έστω και μεταγενέστερου, είναι συνεπώς αυξημένης τυπικής ισχύος.
- Ζήτημα υφίσταται ωστόσο όσον αφορά την ιεραρχική του σχέση με τους κανόνες του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ψηφίσματα-Συντακτικές Πράξεις: Είναι ίσης τυπικής ισχύος με τους συνταγματικούς κανόνες, αλλά με περιορισμένη χρονική ισχύ και με αποσπασματικό σε κάθε περίπτωση περιεχόμενο.
 - Τα ψηφίσματα εκδίδονται από το κοινοβούλιο σε περίπτωση αναθεώρησης των συνταγματικών κανόνων.
 - Οι συντακτικές πράξεις εκδίδονται από την εκτελεστική εξουσία σε ειδικές μόνο συνθήκες μη ύπαρξης κοινοβουλίου λόγω κάποιας συνταγματικής ανωμαλίας.

ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΚΑΝΟΝΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

8

- **Νόμοι:** Ο όρος νόμος χρησιμοποιείται με διττή έννοια, αναφερόμενος τόσο στον ουσιαστικό νόμο όσο και στον τυπικό νόμο.
 - **Ουσιαστικός νόμος:** Είναι κάθε κανόνας δικαίου ανεξάρτητα από το όργανο που τον θεσπίζει και τη διαδικασία μέσα από την οποία παράγεται.
 - **Τυπικός νόμος:** Είναι κάθε πράξη που ψηφίζεται από το κοινοβούλιο σύμφωνα με την συνταγματικά προβλεπόμενη διαδικασία και στην συνέχεια εκδίδεται και δημοσιεύεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ανεξάρτητα από το αν περιέχει κανόνα δικαίου.
 - Ο ουσιαστικός νόμος μπορεί να καταργηθεί και να τροποποιηθεί με νεότερο νόμο, είτε ουσιαστικό είτε τυπικό.
 - Ένας τυπικός νόμος μπορεί να καταργηθεί και να τροποποιηθεί μόνο από άλλον τυπικό νόμο. Μπορεί να όμως τροποποιηθεί και να καταργηθεί από μια κανονιστική πράξη έπειτα από ειδική νομοθετική εξουσιοδότηση.
 - Συνήθως αλλά όχι πάντα ο τυπικός νόμος είναι και ουσιαστικός, περιέχει δηλαδή κανόνα δικαίου.
 - Αντίθετα όμως, υπάρχουν πολλοί ουσιαστικοί νόμοι που δεν είναι και τυπικοί υπό την έννοια ότι έχουν εκδοθεί εκτός της κοινοβουλευτικής οδού.

ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΚΑΝΟΝΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

9

- ❑ Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου: Αυτές εκδίδονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας έπειτα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικής και επείγουσας ανάγκης.
- ❑ Πρέπει να υποβληθούν στο κοινοβούλιο για κύρωση εντός σαράντα ημερών από την ημερομηνία που εκδόθηκαν ή από την ημέρα σύγκλησης του κοινοβουλίου σε σύνοδο.
- ❑ Σε περίπτωση μη υποβολής στο κοινοβούλιο εντός της παραπάνω ημερομηνίας ή μη έγκρισης από αυτό εντός τριών μηνών από την υποβολή τους, παύουν να ισχύουν για το μέλλον κρατώντας πάντως την ισχύ τους για το παρελθόν.
- ❑ Αν εγκριθούν από το κοινοβούλιο κατά τα ανωτέρω περιγραφέντα, αποκτούν αναδρομικά ισχύ τυπικού νόμου.
- ❑ Κανονιστικές πράξεις: Έπειτα από ειδική νομοθετική εξουσιοδότηση που παρέχεται με τυπικό νόμο, επιτρέπεται η έκδοση κανονιστικών πράξεων από την εκτελεστική εξουσία. Οι κανονιστικές πράξεις έχουν ισχύ ουσιαστικού νόμου.
- ❑ Ατομικές πράξεις: Εκδίδονται από την εκτελεστική εξουσία στη βάση εξουσιοδότησης που παρέχεται είτε με τυπικό νόμο είτε με κανονιστική πράξη και περιέχουν ατομική ρύθμιση που αφορά σε συγκεκριμένη περίπτωση.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ-ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ-ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

10

- Η παραπάνω πυραμίδα καθίσταται πιο πολύπλοκη, όταν προστεθούν στην εξίσωση οι κανόνες του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου.

ΕΠΙΛΥΣΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ

11

- Σε κάθε περίπτωση, ο ιεραρχικά ανώτερος επικρατεί έναντι του ιεραρχικά κατώτερου (*lex superior derogat legi inferiori*).
- Σε περίπτωση κανόνων που βρίσκονται στην ίδια ιεραρχική ισχύ, ο χρονικά νεότερος κανόνας υπερισχύει του χρονικά προγενέστερου (*lex posterior derogat legi priori*).
- Όταν όμως πρόκειται για σύγκρουση ειδικού κανόνα με κάποιον γενικό κανόνα, ο πρώτος υπερισχύει έστω και αν είναι χρονικά προγενέστερος (*lex specialis derogat legi generali*).
- Η εφαρμογή των παραπάνω κανόνων είναι ωστόσο αρκετά πιο πολύπλοκη στην πράξη από αυτό που φαίνεται καταρχήν.
- Για παράδειγμα, βάσει της αρχής της υπεροχής οι ενωσιακοί κανόνες υπερισχύουν όλων ανεξαιρέτως των εθνικών κανόνων συμπεριλαμβανομένων και των συνταγματικών.
- Εκφράζεται ωστόσο σε αρκετά κράτη μέλη η θέση ότι η αρχή της υπεροχής ισχύει μόνο έναντι των κοινών εθνικών κανόνων και όχι των συνταγματικών.